

El pi d'una sola branca

La democràcia cristiana als Països Catalans només ha tingut una expressió política estable i constant: Unió Democràtica de Catalunya. Els intents mallorquins i valencians es van estavellar contra la cruel lògica electoral de la transició política espanyola.

La Democràcia Cristiana al nostre país s'organitza políticament durant el període històric de la segona república, amb la creació d'Unió Democràtica de Catalunya (UDC). En aquest moment ni al País Valencià ni a les Illes no té la força social i política suficient per a traduir-se en un partit polític, i els elements democristians illencs i valencians optaran per afegir-se a les grans formacions de dreta, com la CEDA. Si bé UDC va mantenir, abans de la guerra, contactes amb el Centre Autonomista de Mallorca i amb el Partit Acció Valenciana, aquestes formacions no es poden considerar pròpiament d'ideologia democristiana.

UDC va néixer el novembre de 1931, uns mesos més tard de la proclamació de la segona república. El context polític d'aquest moment era d'una gran complexitat. La república afrontava, des d'un punt de vista reformista, la resolució dels quatre problemes que l'estat arrossegava des del segle XIX: despolitització i professionalització de l'exèrcit; problema agrari; reconeixement polític de les nacionalitats històriques; i sobretot, secularització de l'estat. L'historiador Joan B. Culla explica que, en el terreny religiós, es pot parlar de l'existència d'una majoria governamental d'esquerres, "obsessivament anticlerical", i "d'una opinió pública clerical, intransigent i d'un episcopat integrista".

De l'actitud considerada anticlerical del govern republicà, —no sense moltes tensions internes—, en surt una constitució hostil a l'esglé-

Una imatge del setè congrés d'UDC, amb Miquel Coll i Alentorn presidint la mesa. Membre d'Unió des del 1932, Coll va ser un dels pocs líders del partit que no va marxar a l'exili.

AVUI

Al costat, Maurici Serrahima, un dels fundadors d'Unió Democràtica de Catalunya. El partit neix com a defensor dels principis cristians, però també reclama els drets nacionals de Catalunya i accepta el sistema republicà.

sia. Contràriament, els catòlics espanyols, ja des del primer moment, tendeixen a qüestionar la legalitat democràtica republicana. A Catalunya, aquest context ofereix unes diferències que afavoreixen el naixement d'Unió: el catolicisme hi és més evolucionat i, com explica Hilari Ragner en la seva biografia del partit, "el catolicisme català, de feia temps, mirava d'alliberar-se de l'integrisme i caminava cap a una modernització intel·lectualment i, políticament, cap a una desvinculació dels partits monàrquics i espanyolistes que fins aleshores havien semblat l'opció obligada de tot bon catòlic".

Unió neix, doncs, com un partit polític defensor dels principis cristians i dels drets dels creients, que considera violats per la constitució del 31, però amb dues notes més: la defensa dels drets de Catalunya com a nació, i la plena acceptació del sistema republicà. De fet, el nucli fundacional d'UDC és format per polítics del Partit Tradicionalis-

EFE

Cristians, demòcrates i catalans. El manifest del 7 de novembre de 1931 expressa el que serà l'ideari bàsic d'Unió, en el qual es destaquen tres punts: la defensa dels principis cristians; la defensa de la personalitat nacional de Catalunya, amb la proposta confederal; i la defensa de la justícia social, amb una aguda crítica de l'organit-

terres valencianes i aragoneses i una intensa col·laboració amb Mallorca i València".

UDC es va presentar per primera vegada a unes eleccions en la convocatòria al Parlament de Catalunya del mes de novembre del 1932, aliat amb la Lliga, sota el nom de Concòrdia Catalana, i va obtenir un diputat, Pau Romeva. L'aliança amb la Lliga era indispensable des d'un punt de vista electoral, perquè el sistema era majoritari i, mentre premiava els grans partits, castigava durament els petits. Unió es va presentar en solitari a les eleccions generals del 1933, on va obtenir l'1% dels vots, i després ja va renunciar a concórrer a qualsevol comicis més.

Romeva, com a diputat d'Unió, va votar favorablement la Llei de Contractes de Conreu, considerada revolucionària per la burgesia catalana, i que va provocar una forta divisió entre les dretes i les esquerres al Parlament. Romeva va argumentar que no volien una llei amb un concepte romà de la propietat, però tampoc una llei socialista.

Joan B. Culla explica que l'any 1936 Unió Democràtica de Catalunya era l'únic partit susceptible de ser definit com a democristià, i que encaixava dins la tipologia de partits populars de l'Europa d'entreguerres: "partits que no volen ni poden reunir la majoria de catòlics, que tenen una feble relació amb la jerarquia eclesiàstica i un caràcter poc confessional; partits profundament influïts pel pensament de Don Sturzo i per l'exemple del Partit Popular Italià".

Les eleccions generals del 1936 van ser un autèntic drama polític per a Unió. I la guerra civil, un veritable drama humà. Als comicis del 36 Unió va veure com els dos bàndols enfrontats, el Front Popular i el Front Català d'Ordre, irconciliables, defensaven, cadascun per la seva banda, els dos principis bàsics que conjuntament s'havia fet seus Unió: les dretes, el catolicisme; les esquerres, el nacionalisme català. Els democristians van decidir, no sense vèncer importants pressions de la jerarquia eclesiàstica, de no presentar-s'hi. El drama humà de la guerra civil va ser mar-

AVUI

Coll i Alentorn, Anton Canyelles i Albert Vila, en un míting l'any 1977. Malgrat les perspectives polítiques espectaculars que Unió tenia en la transició, va patir una greu derrota en les eleccions del 1977.

ta, que abandonen aquesta força perquè es mostra reticent a l'estatut d'autonomia. Aquests primers líders són Lluís Vila d'Abadal, Joan B. Roca i Caball, Josep Cirera i Soler, Josep Maria Trias Peitx i Josep M. Farrés i Moragó. Juntament amb ells, però sense cap passat polític significatiu, hi ha Pau Romeva i Maurici Serrahima. Més endavant, ja al 1932, s'hi afegeixen Manuel Carrasco i Formiguera i Miquel Coll i Alentorn, provinents d'Acció Catalana, i Fèlix Duran i Canyameres, d'Esquerra Republicana de Catalunya.

zació social d'aquell moment, i amb propostes tan progressistes com la instauració del salari vital, la participació dels treballadors en els beneficis de l'empresa, l'assegurança contra tot risc, la sindicació pura o la participació dels obrers en la producció i en el repartiment de la riquesa.

Unió va celebrar a Barcelona, el mes d'octubre del 1932, el seu primer congrés, on, a més de reforçar els principis polítics del manifest fundacional, és la primera força política catalana que propugna "una irradiació de Catalunya envers les

Durant la guerra, alguns membres d'UDC, que alhora era nacionalista i catòlica, van intentar fer de mitjancers en favor de la pau.

cat per l'afusellament de Manuel Carrasco i Formiguera.

Culla defineix en quatre aspectes el paper d'Unió Democràtica durant la guerra civil. En primer lloc, la lleialtat al règim republicà i a la Generalitat de Catalunya contra la insurrecció militar, però alhora rebuig de la revolució social i econòmica. En segon lloc, l'afusellament de Carrasco i Formiguera, que va significar el reforçament de la lleialtat d'UDC a la causa democràtica. En tercer lloc, la xarxa d'ajuts dels militants d'Unió per a protegir els perseguits. I finalment, els intents de fer un paper de mitjanceria en favor de la pau, promoguts, des de França, per Joan B. Roca i Caball, que van rebre el suport de catòlics progressistes com Jacques Maritain, François Mauriac, Luigi Sturzo o Emmanuel Mounier i alguns més. La guerra va sorprendre els dirigents d'Unió elaborant un ambiciós projecte polític per aplegar sota la seva bandera diverses entitats de caràcter catòlic progressista. A la primavera del 1936, els democristians catalans havien iniciat contactes amb la Federació de Joves Cristians de Catalunya, amb el diari *El Matí*, que en moltes ocasions els havia donat suport, amb nuclis sindicals d'inspiració cristiana, i amb certs sectors d'Acció Popular. L'historiador Josep Benet afirma que un pacte amb la FJCC hauria donat a Unió "una representació immediata a tot el territori català". Però la guerra va cancel·lar aquest projecte. Els seus líders, excepte Miquel Coll i Alentorn i Fèlix Duran i Canyameres, van emprendre el camí de l'exili. I el partit va quedar inscrit, juntament amb vint-i-tres forces polítiques prohibides i perseguides més, en la Llei de Responsabilitats Polítiques dictada pel general Franco.

La postguerra i els intents mallorquins. Un cop acabada la guerra civil, els líders d'Unió Democràtica que havien passat a l'exili tornen a poc a poc a Catalunya. Es constitueixen en oposició clandestina, però Joan B. Culla explica que eren un grup petit, "moderat i mal preparat per a la tasca clandestina".

Unió participa en les diverses plataformes unitàries que tímidament es van constituint a l'interior: els comitès Pous i Pagès i Claudi Ametlla, el Front Universitari de Catalunya, els Grups Nacionals de Resistència o la Joventut Catalana Democràtica. Però en aquests primers anys, i d'acord amb el clima de guerra freda que es respira a Europa, els comunistes del PSUC són exclosos d'aquestes plataformes.

Al mateix temps, Unió es prepara per rebre una segona generació de dirigents, que s'afegirà a la històrica, integrada aleshores per Miquel Coll Alentorn, Joan B. Roca i Caball, Pau Romeva i Maurici Serahima. El primer jove a ingressar a Unió és Anton Canyelles, que prové dels grups Torres i Bages, fundats pel Dr. Lluís Carreres i, al 1944, hi entra un grup de joves de la Joventut Catalana Democràtica: Agustí Bassols, Manuel Portell i Raimon Carrasco, i alguns més.

D'aquesta manera, cap a la primavera de la dècada dels 50, Unió ja

Als anys 50, Unió inclou al seu ideari la denúncia del règim franquista i el concepte, no massa ben articulats encara, de Països Catalans.

pot reprendre una certa vida orgànica, amb un Consell Nacional de seixanta persones, que es reuneix un cop l'any, una comissió permanent de vint membres, i un secretariat de quatre persones, del qual ja formen part Canyelles i Marià Vila d'Abadal. Però, abans, entren al partit Jaume Sansa, que portarà les relacions amb el president a l'exili, Josep Tarradellas, i Josep Benet, que abandonarà Unió pocs anys després.

L'ideari d'Unió sofreix algunes modificacions durant la postguerra. Josep Maria Pinyol explica: "Els

nostres principis eren la fidelitat a la república i a l'antifranquisme. Davant la solemnitat de l'església espanyola, els d'Unió fins i tot ens vàrem tornar una mica menjacape llans".

Més endavant, als anys 50, Unió modifica la seva declaració de principis per incloure-hi dos aspectes polítics fonamentals: l'antifranquisme: "Denunciem qualsevol política d'abandó vers al règim totalitari opressor del nostre esperit nacional, altrament amb el silenci esdevindríem còmplices d'un crim contra la llibertat"; i la reivindicació, encara no massa ben articulada, del concepte de Països Catalans: "Catalunya, o més ben dit, els països de llengua catalana, constitueixen una nació amb totes les característiques de tal", i "aspirem a mantenir els valors diferencials de la nostra terra i a defensar el seu patrimoni espiritual amb un respecte profund envers les característiques pròpies del Principat, València i Balears, i el sentiment comarcalista orgànic".

L'any 1963, UDC fa la "Compilació doctrinal", en què arrodoneix el seu ideari amb la inclusió de la seva vocació europea i el reconeixement de la planificació democràtica de l'economia. A les Illes, i ja ben entrada la dècada dels 50, sobreviu encara la resta de la Democràcia Cristiana integrada a Izquierda Democrática, el president de la qual era Manuel Jiménez Fernández, però el vice-president i home fort a Mallorca era Fèlix Pons Marquès, pare de l'ex-president del Congrés. Pons Marquès, ensems

Oscar Alzaga, durant la presentació del PDP a Palma l'any 1982. Al seu costat, Cristòfol Soler, membre dels democristians de les Illes que, després de passar pel projecte estatal d'Alzaga, va acabar en el Partit Popular.

A l'esquerra, **Concepció Ferrer**, i al seu costat, **Joan Rigol**. Entre el 1980 i el 1988, el partit viu una batalla: per una banda els qui, com Rigol, volen reforçar els lligams amb Convergència, i, per una altra, els qui opten per un projecte d'àmbit estatal, la defensora més aferrissada del qual és Ferrer.

amb Joan Casals, va assistir al congrés del Moviment Europeu de Munic, i a la tornada tots dos foren detinguts i confinats a les Canàries. Els elements democristians a les Illes, especialment Joan Casals, van intentar, entre 1958 i 1970, de reagrupar entorn d'Unió Democràtica de Catalunya destacades personalitats democristianes que havien col·laborat amb Franco, com Roda Ventura, Josep Maria Vilaseca, Arumí, Lagarriga, etc., però el projecte va fracassar perquè Miquel Coll, que aleshores dirigia UDC, s'hi va negar taxativament.

Ja als anys 70, Unió va participar activament en les diverses plataformes unitàries de Catalunya com la Taula Rodona, la Comissió Coordinadora de Forces Polítiques i l'Assemblea de Catalunya, tot preparant-se políticament per a la transició a la democràcia.

Equip Democristià: intent d'articulació estatal. Unió Democràtica de Catalunya s'enfronta amb la transició a la democràcia a l'estat espanyol amb una feble estructura de partit –com la majoria dels que havien estat clandestins durant el franquisme–, però amb unes perspectives polítiques i electorals espectaculars.

El 1974 neix Convergència Democràtica de Catalunya (CDC) i Unió és una de les forces polítiques integrants del projecte. Els líders que assisteixen a Montserrat es mostren partidaris de dissoldre el

partit dins de CDC, però el Consell Nacional d'UDC, presidit per Coll i Alentorn, rebutja la proposta.

L'Opus Dei va intentar controlar Unió en la dècada dels 80 mitjançant l'aliança amb el PDP, però l'obra va caure finalment derrotada al 1988.

Respecte a la democràcia cristiana de les Illes, Joan Casals afirma que va ser un partit fundat al final dels 70 "per presentar-nos a les eleccions, vistes les bones perspectives". Aquest partit era format per antics elements democristians i els seus hereus, que en la segona postguerra havien anat amb Izquierda Democràtica, el líder de la qual a les Illes era Felix Pons Marquès.

Pel que fa a Unió Democràtica del País Valencià, va ser fundat a final dels 60, i el seu primer líder era Vicent Miquel. UDPV va mantenir intensos contactes amb Unió Democràtica de Catalunya. Ferran Camps, dirigent d'UDC, explica: "Vàrem arribar a un acord amb els valencians, segons el qual, no ens

interferiríem mútuament en els nostres territoris; d'una altra banda, la representació internacional, a nivell de Democràcia Cristiana, seria en exclusiva per a UDC".

L'Equip Democristià va rebre una greu derrota en les eleccions generals del 1977. UDC va obtenir 174.000 vots i dos diputats, els únics de tot l'Equip. Els valencians (UDPV), 48.000, i a les Illes, UDIB, 16.000. En aquests dos territoris el partit va desaparèixer. A les Illes, els democristians en coalició s'integren primer al PDP d'Oscar Alzaga, i es presenten en coalició amb Aliança Popular, de manera que al 1986 encara obtenen un diputat, Joan Casals. Però l'evolució del PDP i d'AP fa que finalment quedin dissolts en el PP de José M. Aznar. Un exemple personal d'aquesta trajectòria és Cristòfol Soler, ex-president del PDP a les Illes, integrat després al PP. Pel que fa als democristians valencians de la UDPV, la trajectòria admet més matisos (vegeu el reportatge de Jordi Sebastià, en les pàgines precedents).

Només al Principat la Democràcia Cristiana continua organitzada políticament, tot i que amb moltes dificultats. UDC, igual que als anys 30, torna a ser l'únic partit polític democristià dels Països Catalans. El partit va encarar el problema de la supervivència amb una divisió interna profunda entre la seva militància, partidària d'un programa nacionalista i social, i una part de la direcció, entre ells Anton Canyelles i Josep Miró i Ardèvol, que tenien la intenció d'aliar-se amb els centristes catalans integrats a la UCD d'Adolfo Suárez. Finalment, en processos diferents Canyelles i Miró i Ardèvol juntament amb tres-cents militants van quedar desvinculats d'Unió i van seguir al seu camí cap a Centristes de Catalunya, i Unió va establir el pacte amb CDC. "Un temps més tard –afirma Miró i Ardèvol– ens vàrem retrobar tots a CiU, on havíem arribat per camins diferents".

El sisè congrés del partit, un cop superada la crisi de les eleccions del 1977, reforça els grans eixos del que sempre havia estat l'ideari d'UDC: la identitat del partit, el seu

nacionalisme i el reformisme social. Francesc Borrell n'assumeix el lideratge.

El pacte amb Convergència Democràtica de Catalunya (CDC) és contemplat, pels democristians, com "l'aliança d'un partit nacionalista d'inspiració cristiana com el nostre amb un partit nacionalista i socialdemòcrata com CDC", amb l'objectiu de constituir "una força frontissa entre l'UDC i els socialistes". La formació de CiU suscita, ja des del principi, molts recels dins les files democristianes. Joan B. Culla en dona una raó, d'aquest malestar: "El pacte és asimètric". En efecte, segons el contracte entre ambdues forces, Unió es troba amb una quota de poder general del 25% respecte a CDC. Aquest percentatge s'obté dels resultats de les eleccions del 1977, una proporció d'u a quatre.

D'una altra banda, tots dos partits signen l'acord amb uns objectius a curt i llarg termini ben diferenciats. Convergència aspira a dissoldre Unió dins el seu espai polític, com ja havia fet amb l'Esquerra Democràtica de Ramon Trias Fargas. Fa poques setmanes, el president de CDC, Jordi Pujol, reconeixia, en un acte públic, que "potser hauria estat millor de formar un únic partit amb UDC". UDC, en canvi, accepta el pacte com un requisit indispensable de supervivència.

Amb aquestes bases polítiques, CiU guanya, l'any 1980, les eleccions autonòmiques, i Unió, després de cinquanta anys d'existència, esdevé un partit de govern. El primer imperatiu dels democristians catalans, a partir del 1980, és de créixer. Créixer en militància, créixer en implantació social i créixer en lideratge. I aquest creixement només es pot fer a costa de qui ocupa el seu mateix segment polític, és a dir, paradoxalment, dels seus socis de coalició, CDC. Paral·lelament a aquesta necessitat de creixement, els líders d'UDC es debaten, entre 1980 i 1988, en una disputa interna sobre la línia política a seguir.

Culla explica que s'hi defineixen dues posicions: la dels qui se senten còmodes amb CDC i volen reforçar aquest lligam: Llibert Cua-

recases, Joaquim Xicoy, Joan Rigol, Agustí Bassols, polítics més vinculats al govern de Jordi Pujol; i els qui volen reforçar la via democristiana i fins i tot aposten per un projecte d'àmbit espanyol, com Josep Antoni Duran i Lleida, Concepció Ferrer o Francesc Borrell.

En aquest intent d'articular una proposta estatal hi ha el Partit Demòcrata Cristià Popular (PDP), d'Óscar Alzaga, la defensora més aferrissada del qual és l'actual eurodiputada Concepció Ferrer (recordem que els democristians de les Illes, comandats per Joan Casals, ja hi havien pactat). Al darrere de l'operació d'apropament entre UDC i el PDP, tothom hi veu la mà negra de l'Opus Dei. Amb la consigna d'impedir fos com fos que Unió caigués en mans de l'Opus es produeix una entrada discreta, però significativa, de nous militants al partit, procedents de les altres forces nacionalistes, el vot dels quals resultarà decisiu en el congrés

ARXIU / CARME PUERTOLAS

d'enfrontament, tingut l'any 1988. Finalment, la crisi es resol amb la derrota de l'Opus, el nomenament de Joan Rigol com a president del partit, un lloc honorífic que havia ocupat Miquel Coll i Alentorn, i el de Josep A. Duran i Lleida com a president del Comitè de Govern, amb amplis poders d'execució. Començava l'era Duran.

El 19è Congrés d'UDC es va celebrar el 1994. Al mig de la foto, Duran Lleida, que des del 1988 és el president del comitè de Govern del partit, amb àmplies atribucions.

Carles Salat

Una Caixa Cooperativa per als Valencians

 caixa popular